

Immunotherapeutica en het microbioom: er is nog veel te ontdekken

Dörte Hamann, gastredacteur

Geachte lezers,

Voor u ligt het themanummer 'Immunotherapeutica; over (bij)werking en wisselwerking met het microbioom'. Onder immunotherapeutica verstaan wij geneesmiddelen met een specifieke werking op het immuunsysteem. De grootste groep wordt gevormd door monoklonale antistoffen maar recent zijn ook zogeheten 'small molecules' gericht tegen intracellulaire signaleringseiwitten beschikbaar. Hoewel de behandeling met immunotherapeutica zeer effectief is, werken de middelen lang niet bij iedereen en kunnen ernstige bijwerkingen optreden. In de zoektocht naar voorspellende factoren voor effectiviteit en bijwerkingen en het vinden van nieuwe aangrijpingspunten voor therapie is er groeiende aandacht voor de wisselwerking tussen het immuunsysteem en het microbioom. Bij mensen met chronische ontstekingsziekten zijn veranderingen van het microbioom beschreven vergeleken met gezonde mensen. Maar wat is de kip en wat is het ei? Is de veranderde samenstelling van het microbioom een trigger voor het ontstaan van de ziekte of zorgt chronische ontsteking voor een veranderd microbioom? Heeft het microbioom invloed op de werking van immunotherapeutica of op het optreden van bijwerkingen? Hier hebben we nog geen definitief antwoord op maar dát er een wisselwerking is tussen microbioom en immuunsysteem wordt duidelijk uit de artikelen in dit themanummer, dat in twee delen verschijnt, in september en in december.

In deel één van het themanummer beschrijven Marcel van den Broek en Aurelia de Vries Schultink het werkingsmechanisme en de bijwerkingen van veelgebruikte immunotherapeutica.

Laura Bolte, Valerie Collij en Rinse Weersma delen in hun artikel hun visie op de rol van het microbioom hierin. Recente studies laten een verband zien tussen

de samenstelling van het microbioom en de respons op immunotherapie bij inflammatoire darmziekten en bij kanker. Daaruit volgt de vraag of we de effectiviteit kunnen verhogen door gerichte veranderingen van het microbioom, een veelbelovend concept.

Barbara Bergmans, Jean-Luc Murk, Eugène van Puijenbroek en Esther de Vries geven een overzicht van het gebruik van immunotherapeutica bij de behandeling van reumatoïde artritis (RA) en de relatie met het optreden van infecties. Bij RA staat het onderzoek naar het microbioom nog in de kinderschoenen maar dysbiose in de slijmvliezen kan mogelijk leiden tot veranderingen van de lokale immuunrespons en zo bijdragen aan het ontstaan van RA.

Zohra Kerami en Marleen van de Sande bespreken ten slotte de link tussen genetische factoren en het microbioom en de rol van beide in de pathogenese van axiale spondyloartritis.

In de decembereditie volgen meer artikelen over immunotherapeutica. Daarbij zal de rol van de microbioloog aandacht krijgen.

Universitair Medisch Centrum Utrecht, Centraal Diagnostisch Laboratorium, prof. dr. D. Hamann, hoogleraar Integrale immunologische diagnostiek, laboratoriumsPECIALIST medische immunologie.
Correspondentieadres: D.Wenzlau@umcutrecht.nl